

KISEBBSÉGI OKTATÁSI INTÉZMÉNYEK TÁRSADALMI SZEREPE A PEDAGÓGUSOK SZEMSZÖGÉBŐL

ANALYZING THE SOCIAL ROLE OF THE MINORITY IN THE EDUCATION SYSTEM

KOVÁCS JUDIT-TÜNDE

Debreceni Egyetem, Magyarország/Sepsiszentgyörgy, Románia

jutka_tunde@yahoo.com

Összefoglaló

Az oktatási intézményeknek kettős szerepet tulajdoníthatunk, az oktatói- nevelői szerep mellett egyre inkább előtérbe kerül a társadalmi szerepük is. Az oktatói- nevelői szerep központilag szabályozott, illetve sokkal formalizáltabb, mint a társadalmi szerep. A kisebbségi oktatási rendszer esetében fontos lehet megismerni azt a „saját mozgásteret”, amelyben a tanórák keretében végzett oktatói nevelői munkán kívül lehet tevékenykedni. A tanulmány a saját mozgástér lehetőségeit mutatja be egy, a Romániai Magyar Pedagógus Szövetség felkérésére készített interjúk kutatásra alapozva.

Kulcsszavak: oktatási intézmények, pedagógusok, társadalmi szerepvállalás

Bevezető

Az oktatási intézmények napjainkban kettős funkcióval bírnak. Az iskolai oktatás keretében nemcsak ismeretek átadása zajlik, hanem egy azon túlmutató társadalmi szerepvállalásról is beszélhetünk. Az iskola, mint oktatási intézmény társadalmi szerepe egyre inkább előtérbe kerül. A pedagógusok hangsúlyozzák az iskola társadalmi szerepvállalásának fontosságát, ugyanakkor a társadalom részéről is megfogalmazódik egy erre irányuló igény. A tanulmány az iskola társadalmi szerepvállalását vizsgálja pedagógusi szemszögből. A KAM – Regionális és Antropológiai Kutatások Központja 2017-es kutatása során ötven pedagógussal készült interjú, az iskola társadalmi szerepére vonatkozó válaszok anyagait öt témakör szerint kivonatoltam és elemeztem.

Az első témakör az iskola társadalmi szerepének fontosságáról szól. A pedagógusok elismerik az iskola társadalmi szerepvállalásának szükségességét, az erre irányuló tevékenységek egyre inkább teret nyernek. Az iskola társadalmi szerep-

vállalásának hagyománya van. A kisebb lélekszámú településeken az iskolának kiemelkedő szerepe van a közösség kulturális életében. A második témakörben a társadalmi szerepvállalás konkrét megnyilvánulásait vizsgáltam. A gyakorlatok településenként változóak és igen sokszínűek. A helyi rendezvényeken való részvételtől, az egyházi eseményeken keresztül egészen a népszokások ápolásáig nagyon gazdag az iskola társadalmi szerepvállalásának tárháza.

A harmadik témakörben a szerepvállalások korlátait, nehézségeit térképeztem fel. A pedagógusok gyakran hivatkoznak a szülők és a társadalom által megfogalmazott elvárások nagyságára, a tanterv rugalmatlanságára és a diákok és tanárok leterheltségére, a magas óraszámra. A negyedik elemzési pontban a szerepvállalás hatásait vizsgáltam. Mindamellet, hogy a helyi közösségben építő jellege van ezeknek a tevékenységeknek, a pedagógusokra is jó hatással vannak, mivel ezekben a tevékenységekben nagyobb szerepet kaphat a kreativitás, az egyéni kezdeményező-készség. Az ötödik témakör a pedagógusok szülőkről alkotott véleményét tárja fel. A szülők támogatása nagyban hozzájárulhat egy tevékenység sikerességéhez, és a szülői jelenlét erősítheti a diákokban a társadalmi szerepvállalás fontosságának érzését.

Társadalomtörténeti előzmények

Az oktatási intézmények, illetve a pedagógusok szerepe a vizsgált térségben jelentős változásokon ment át. A két világháború közti időszakban a település értelmiségéhez tartozó tanítónak nagy szerepe volt a közösség kulturális fejlődésében. A tanító a lelkészhez és a jegyzőhöz hasonlóan a falu első embereihez tartozott, és nemcsak a tanórák keretében adta át a tudását, hanem ismeretterjesztő, agrár-jellegű tanácsadást is folytatott. A tanító életmódjával is példát mutatott a helyi közösségnek, mintagazdaságot vezetett és a helyi előjárók tiszteletét is kivívta. A tanítónak, a helyi pedagógusnak a 60-as és 70-es években a kulturális művelődési szerepe került előtérbe. Az ilyen jellegű társadalmi szerepek a kommunista diktatúra utolsó évtizedében már csak visszafogott mértékben voltak működtethetők. Az 1989-es társadalmi fordulat után újra megnyílt a lehetőség az ilyen jellegű tevékenységek végzésére.

1989 után a KAM – Regionális és Antropológiai Kutatások Központja számos kutatást és elemzést végzett az iskola és oktatás témakörében. Ezek az elemzések azt jelzik, hogy a társadalomtörténeti előzményeknek kiemelkedő szerepük van az

oktatásra vonatkozó térségi attitűdök és magatartások alakulásában. A kutatási eredmények megerősítik az iskola összetett szerepét.¹

Az 1990-es évektől kezdődően a társadalmi szerepvállalásban új elemek jelennek meg, például olyan szociális programok, mint a beteglátogatás, önkéntesség, de a szimbolikus eseményeken való részvételek száma is megnövekedett. Körvonalazódik egy fontos új szerep is, amely a vidékfejlesztési feladatokkal áll összefüggésben: az iskola szerepe a helyi társadalom fejlesztésében.

Módszertan

A Romániai Magyar Pedagógus Szövetség felkérésére egy átfogó kérdőíves adatfelvétel készült, amelyhez interjúk vizsgálat is kapcsolódott². A vizsgálat hét témakörben zajlott, ebből a negyedik az iskola társadalmi szerepével volt kapcsolatos. Az interjúk erre vonatkozó anyagait az alábbi öt témakör szerint kivonatoltam:

1. Normatív állásfoglalások halmaza, miszerint a társadalmi szerep fontos, mindenáron szükséges. Az állásfoglalások többsége explicit kijelentés, de néha implicit formában vagy utalások formájában is előfordul.
2. A társadalmi szerepként, szerepvállalásként értelmezett konkrét tevékenységek leltára.
3. Érvek mellett, hogy a társadalmi szerepvállalás miért nehéz, miért nem működik elég jól, vagy miért nem lehet kivitelezni.
4. A társadalmi szerep működtetésének „funkciói”. Például: mozgósítja a közösséget, példát mutat, nevel stb.
5. Vélemények a szülőkről. A szülők részvétele sok esetben szükséges ahhoz, hogy a társadalmi szerepvállalás megvalósuljon.

¹ Az Intézet oktatáskutatói anyagainak összefoglaló jellegű áttekintése az alábbi linken olvasható:
<http://www.kamintezet.ro/?q=node/95>

² A kutatást az RMPSZ megbízása alapján a KAM – Regionális és Antropológiai Kutatások Központja végezte 2017-ben. A kutatás szakmai anyagairól az intézet honlapján szerezhető információ. A kutatási program tájékoztatója:
<http://www.kamintezet.ro/sites/default/files/Tajekoztato.pdf>

1. Az iskola társadalmi szerepvállalásának fontossága

Elemzésem első lépésben a **normatív állásfoglalásokra** irányult. Az interjúkban a pedagógusok egyöntetűen az iskola társadalmi szerepvállalásának a fontossága mellett érveltek. A szövegkörnyezetben gyakran jelent meg a „fontos”, „kötelező” illetve „kell” kifejezések használatával történő nyomatékosítás. Az oktatási intézmények, illetve pedagógusok szerepeként nem csupán a törvényes keretek által előírt oktatási folyamat teljesítése definiálható. Egyre inkább teret nyer a társadalmi szerepvállalás is, és ezt a pedagógusok explicit módon meg is fogalmazzák. A pedagógusok fontos szerepet tulajdonítanak az iskola társadalmi szerepvállalásának. Az oktatási intézményeknek feladatuk van, és ez elsősorban a példamutatásban fogalmazódik meg. *„Tehát a kulturális életet eddig is, legalábbis az én gyermekkoromban is, azt lehet mondani, hogy közszépszinten a kulturális élet, úgymond, vezetője volt az iskola és az iskolában dolgozó pedagógusok.”*

A települések kulturális életének nélkülözhetetlen szereplője az iskola, az iskola tevékenységéhez kapcsolódó extracurrikuláris tevékenységekkel. Az iskola társadalmi szerepvállalásának hagyománya van. A nemzeti ünnepek alkalmával a helyi társadalom részéről elvárás, hogy az iskolák tanulói részt vegyenek a közös ünnepségekben, és aktív szerepet vállaljanak a műsorokban. A pedagógusok nemcsak az iskola, hanem az egyház, a civil szervezetek társadalmi szerepvállalását is fontosnak tartják. Az iskolának nemcsak a tanulóknak kell jó példát mutatnia, hanem a település egész közössége számára. *„Úgy gondolom, hogy nagyon-nagyon fontos, hogy az iskola vállaljon rendszeresen társadalmi szerepet a helyi közösség életében, mert nem különülhet el az iskola ettől. Egy közösségben nagyon sok kulturális esemény van, és azzal, hogy ott vagyunk a diákokkal és aktívan részt veszünk, ezzel ott vannak az ők családtagjaik is.”*

A vidéki települések pedagógusai hangsúlyosabban foglalnak állást az intézmény társadalmi szerepvállalása mellett, ugyanis egy kisebb településen véleményük szerint nagyobb szerepet kap az iskola és a pedagógus nevelői mivolta. A pedagógusok szerint az iskolák településenként különböző formában vállalnak szerepet, az erre irányuló tevékenységeket a helyi közösség igényei is nagymértékben befolyásolják. *„Hát ... mindenképp kell, tehát ... elvárják úgymond főleg a kisebb közösségek vidéken nagyon ... egymás dolgaival annyira tisztában vannak és elvárják, hogy az aki nap, mint nap a gyerekekkel van az is, az is képbe legyen azzal, hogy mi történik náluk vagy hogy ott legyen a gyerekekkel bármilyen rendezvényen és ezt, nagyon is elvárják.”* Az iskolával szemben egyfajta elvárás fogalmazódik meg a helyi közösség

részéről a társadalmi szerepvállalást illetően. Ezt néhány pedagógus fenntartásokkal kezeli.

2. A szerepvállalások konkrét formái

Elemzésem második témakörét a társadalmi szerepként, szerepvállalásként értelmezett **konkrét tevékenységek leltára** képezte. Az oktatási intézmények aktív szerepet vállalnak a települések különböző ünnepekhez kötött rendezvényeinek szervezésében, lebonyolításában. Ilyenek a nemzeti identitás ünnepléséhez köthető alkalmak, például az 1848-as szabadságharcra, az 1956-os forradalomra való megemlékezések, amikor a diákok zenés-verses műsorral járulnak hozzá a települések ünnepi programjához. *„Más ilyen esemény például a történelmi megemlékezések, s nem csak Március tizenötödikére gondolok, hanem például a Gáborkerti megemlékezés októberben, ahol diákok szavalnak, a mi iskolánktól tartanak megnyitó beszédeket.”* A helyi rendezvényeken jól bevált szokás szerint az iskolák tanulói oktatók kíséretében részt vesznek az ünnepi rendezvényeken, a koszorúzásokon.

Az interjúk anyaga szerint a keresztény ünnepek megélésében is fontos szerepe van az iskolának, például karácsonykor a diákok gyakran szerepelnek a különböző felekezetek templomaiban színdarabbal, verssel és énekkel. *„Most legutóbb volt a községben a nagy karácsonyi vásár, az Advent idején. A községi könyvtár kezdeményezte, de a polgármesteri hivatal és az iskola is társult itt. Ez nem tudott volna megvalósulni a gyerekek nélkül, mert a gyerekek szülei készítették a karácsonyfadíszeket, vagy a dekorációt, a gyerekek díszítették a karácsonyfát a központban. Mesehősöket állítottak ki, ahhoz én írtam például mesét. Itt nagy-nagy összefogás volt, hogy ez meg tudjon valósulni.”*

Településenként változó népszokásokat is éltetnek az iskolás közösségek, amelyekhez a betlehemezés, a húsvéti májusfaállítás, hajnalozás is fűződik. Az ünnepek alkalmával nemcsak közösségi terekben zajlik tevékenység. Az iskolában, az órák keretében a pedagógusok az ünnephez kötődő tematikus anyagokat integrálnak a foglalkozásokba. *„Különböző ünnepeket szervezünk, például karácsonykor az adventi gyertya gyújtásnál is szerepet vállal az iskola. A karácsonyi gyermekvárosban is szerepet vállalt, minden évben pásztorjátékot adnak elő, legyen bármilyen történelmi esemény, ennek a megszervezése, lebonyolítása általában a mi iskolánkban zajlik, vagy a mi iskolánk vállal fő szerepet benne.”* A karácsonyra való felkészülést és az adventi időszakot az oktatási órák keretében is van lehetőség megélni.

A települések sajátos rendezvényein is aktív szerepet vállalnak az iskolás diákok, például a különböző helyi fesztiválokon, terménapokon, de a falu vagy város

ünnepén sem hiányozhat a helyi diákokból álló néptáncsoport vagy kórus. *„Általában látom, hogy ha városi rendezvény van, akkor minden iskola ott jelen van. Én a konkrét helyzetet csak a Nagy Mózesről tudom bevállalni, mert azt ismerem jobban. Akármilyen kulturális, vagy politikai évfordulók esetében mindig érvénybe veszik a jó szavalókat, de veszik a tehetséges gyerekeket, szónokversenyeken, vagy akár idegencsoportoknak a fogadása, tehát mindenképpen az iskola úgy gondolom, hogy nagyrészt vállal abban, hogy városszinti rendezvények is jól tudjanak működni.”*

Egy-egy nagyobb léptékű esemény során az iskolás diákok részfeladatokat vállalnak, esetenként fontos és konkrét szerepek vannak rájuk ruházva, állandó résztvevői a helyi versenyeknek, ilyen például a főzőverseny vagy falunapok alkalmával szervezett futball bajnokság. A testvértelepülésekre való látogatáskor szintén fontos mozzanat megmutatni a helyi kulturális sajátosságokat, és ebben szintén az iskola játszik szerepet. Az iskolai órákon kívül a tematikus programok is szolgálják az oktatói-nevelői feladatokat. Ilyenek például a különböző irodalmi műsorok, népdal és sportvetélkedők, szakirányú versenyek, de ide sorolható a tanulmányi kirándulások szervezése vagy a szakkörök működtetése, a színjátszó csoport fenntartása.

Az oktatási intézmények nemcsak a diákjaik nevelésében érdekeltek, hanem a szülőket, a helyi közösséget is megszólítják különböző formákban. Ennek érdekében jöttek létre az író-olvasó találkozók, a szülőknek való tematikus képzések és színdarabok, melyek a pedagógusok koordinálásával valósulnak meg.

Az interjúkban megfogalmazódott egyesületek vagy alapítványok létesítésének igénye is, amely ezeket az extrakurrikuláris tevékenységeket összefogja és koordinálja. Sok esetben az időhiány miatt maradnak el betervezett kulturális akciók. Az önkéntességre való nevelés egyik fontos szerepköre az iskolának, a pedagógusok vezetésével gyakran kerül sor helyi szeméttgyűjtő vagy faültetési akciókra.

3. A társadalmi szerepvállalás nehézségei

Elemzésem harmadik témakörét azok az érvek, megfogalmazások képezték, melyek amellet szölk, hogy a társadalmi szerepvállalás **gyakorlása nehézségekbe ütközik**, ugyanis esetenként nem működik elég jól, vagy nem lehet kivitelezni. A pedagógusok sok esetben a szölk hozzáállását nem tartották megfelelőnek, ugyanis nem eléggé nyitottak a különböző tevékenységekre. Szerintük a helyi társadalom sem mutat megfelelő érdeklődést a kulturális tevékenységek iránt, a kulturális aspektusok sok esetben háttérbe szorúlnak. Esetenként a helyi önkormányzatok az

iskolákra hárítják a feladataik egy részét, például az ünnepi műsorok megszervezését. *„Ami ellenérv számomra itt, esetleg a helyi intézmények néha annyira természetesnek veszik, hogy megvan az iskola aktívan, hogy saját feladataikat is átruházzák az iskolára.”* A kiváló tehetségű diákokat gyakran kéri fel szavalni, énekelni a település rendezvényei keretében: *„Itt volt most nem olyan rég nálam egy tanítványom, aki zenével foglalkozik. Itt R-ról van szó, aki már ki van zsákmányolva. Iskola szinten is, akár város szinten is, mert mindenhol igénybe akarják venni, mert tényleg profi módon csinálja azt, amit tesz. Ellentmondani nem mer, nem akar, mert szereti amit csinál, viszont a jegyei és az előre haladása ezt elég keményen megérzi. Tehát a mértékletesség és a mértéktartás az mindig irányelv kellene legyen az ilyen tevékenységeknek”.*

A pedagógusok nehézségként élik meg a tanterv megkötéseit, a magas óraszámot, szerintük ilyen mértékű leterheltség mellett nehézkes a társadalmi szerepvállalás. A különböző tevékenységek vagy akciók szervezése hatalmas munkát igényel, a külső szemlélőkben nem tudatosul, hogy egy műsor összeállítása milyen mértékű idő és energia befektetés eredménye. *„Amennyiben sikerül tehermentesíteni annyira az iskolai hétköznapiakat, hogy a plusz tevékenységeket emiatt nem éli meg majd túlterheltségként, kényszerűségként sem pedagógus, sem diák, akkor igen. De sajnos a mostani iskolarendszerben olyan nagy az energia-elszívás a rossz időbeosztás és a nagy óraszám miatt, hogy a társadalmi szerepvállalást többnyire senki sem végzi felszabadultan, örömmel, egy rá kirótt kellemetlenségként szenved el azt. Tehát a mostani körülményeket figyelembe véve: minél kevesebb ilyen akciókba vonják be az iskolát. Több autonómiát az iskoláknak, ne legyenek a helyi hivatalok bármikor bevethető szolgálóleányai”*

4. A társadalmi szerepvállalás funkciói

Negyedik elemzésem a társadalmi szerep működtetésének „funkcióira” irányult. Ez alatt a társadalmi szerepvállalás gyakorlatából származtatható **eredményeket, hatásokat** értem. A pedagógusok szívesen vesznek részt a felelős társadalmi szerepvállalás érdekében történő programok kialakításában, ugyanis ezekben az esetekben nem kell egy felső ellenőrző szervnek megfelelniük és saját elképzeléseiket gyakorlatba ültethetik. A pedagógusoknak ezeken az alkalmakon van lehetőségük teljes mértékű szabadsággal rendezni, szervezni és koordinálni, itt élhetik ki teljes mértékben magukat, az ilyen tevékenységek nemcsak a diákokra, hanem a pedagógusokra is pozitív hatással vannak, szakmai és önmegvalósítási szempontból egyaránt.

„Szeretem, mert látom a gyerekeken, hogy szívesen csinálják, és szívesen vesznek részt. Szeretem, mert nem kötött. És szeretem, mert itt élhetem ki magamat. Tehát itt az... itt jön be a hivatásomba az, amikor nem vagyok kötve. A... tehát nem... nincs megszabva, hogy nekem ennek kell megfelelni, és akkor én ezt kell csináljam, mert itt a program, és hajt, hanem... hanem itt bármihez nyúlhatok És kiaknázhatom a szunnyadó, vagy... vagy meg-megpillanó tehetségeket, például.”

A társadalmi szerepvállalás funkciójaként értelmezhető a szülők és a gyermekek hozzátartozóinak a megszólítása, mozgósítása is. Azáltal, hogy a diákok részt vesznek különböző akciókban, előadásokban, a szülők és nagyszülők is meg vannak szólítva, ugyanis a gyermekek műsorának a megtekintésével önkéntelenül is részeseivé válnak a rendezvényeknek. *„Az iskolának fontos szerepe van a kulturális életben és ez kihat a társadalomra is, egy szülő, aki nem jár színházba, elmegy az előadásra, ha a gyermeke szerepel. Büszkeséggel tölti el a szülőket, ha látják a gyereküket szerepelni. Visszaigazolást kap a nevelési módszereiről.”* A szokások és a hagyományok ezáltal újratermelődnek, ugyanakkor beszédtemává válhatnak a családok körében, de az ilyen események az anyanyelv ápolásához és az identitás-tudat megőrzéséhez is hozzájárulnak.

A diák-diák és diák-tanár ismerkedési folyamatok hatékonyabbnak bizonyulnak az órákon kívül zajló tevékenységek alkalmával, segítenek kialakítani az iskolai és baráti közösségeket. *„Feltétlenül fontosnak tartom. Érvek: egymás megismerése, egymás értékeinek meglátása, egymás meghallgatása, egymás segítése, lehetőségek ismertetése, összetartozás erősítése.”* A diákok személyes fejlődési folyamatában is nagy szerepe van a felelős társadalmi szerepvállalásnak, amely gyakorlatias jellegéből adódóan hatékonyabban tud hozzájárulni az egyéniségek és a gondolkodásmódok kialakulásához. *„Ezt is egy nagyon fontos dolognak tartom...a társadalomban való szerepvállalást helyi közösség szintjén, hiszen a „fiatal korú gyerekek, tinik. korosztály mindenképpen a csoportban, kommunikációban, viselkedésben ilyenkor nyilvánul meg, ilyenkor van egy olyan átmeneti időszak, ahol úgymond jó értelemben kordában terelve őket, programokat szervezve, odafigyelve, szülői segítséggel... sokmindent ki lehet hozni a gyerekekből és, ez megragad egy életen át, tehát azt majd viszi felnőtt korában is, és hasznát veheti majd a későbbiekben.”*

A társadalmi szerepvállalás másik funkciója a helyi fejlesztési folyamatokhoz való hozzájárulás. *„Akármilyen kulturális, vagy politikai évfordulók esetében mindig érvénybe veszik a jó szavakat, de veszik a tehetséges gyerekeket, szónokversenyeken, vagy akár idegencsoportoknak a fogadása, tehát mindenképpen az iskola úgy gondolom, hogy nagy részt vállal abban, hogy városszinti rendezvények is jól tudjanak*

működni.” Az iskola a városi és falusi rendezvényekhez való aktív hozzájáruláson kívül sok esetben példát mutat a települések közösségeinek. „Igen az iskolának a társadalmi szerepe nagyon fontos, előnyös ha részt vesz a helyi társadalmi életbe. Hozzájárul a település fejlődéséhez, a kulturális értékek, hagyományok megőrzéséhez és ápolásához. Ugyanakkor felhívja a figyelmet a település súlyos szociális problémáira, megfogalmazza a szülők fele a megoldáshoz szükséges javaslatokat, észrevételeket.”

5. A társadalmi szerepvállalásról alkotott vélemények

Elemzésem ötödik része a **szülőkről alkotott vélemények** feltérképezésére irányult. A pedagógusok bevallása szerint nemcsak a diákokat, hanem a szülőket is szükséges bevonni különböző tevékenységekbe. Egy rendezvény sikeressége sok esetben a szülők hozzáállásán is múlik. *„Véleményem szerint a szülőket is, amennyiben lehet, be kell vonni, ugyanis a szülők támogatása nélkül nem kivitelezhető nagyon sok minden. Gondolok itt például a káposztafesztiválra. Ugye, ott is a szülők, ahogy hallottam, maximálisan odaálltak és kivették a részüket mindenféle kreatív tevékenységben, úgy anyagilag, mint szabadidejüket feláldozva. Szabadidejüket és... tényleg, tiszta szívvel-lélekkel.”*

A szülők hozzáállásával kapcsolatosan megoszlanak a pedagógusi vélemények, a szülői magatartás azonban településenként is változik. *„Tehát még több kulturális eseményen részt kellene venni a...z iskolának, s nem csak a pedagógusoknak, hanem az iskola tanulóinak is. De az, hogy ez megvalósítható legyen, ahhoz a szülők nem így kellene hozzáálljanak az iskolához, nekem ez a véleményem. Mert mi megpróbálunk minden olyan eseményen részt venni, de van, amikor jól fogadják a szülők, s van, amikor nem igazán jól. Tehát ez attól függ, hogy miről beszélünk, milyen kulturális eseményről beszélünk.”*

Pedagógusi szempontból sikeresek azok a rendezvények, amelyeken a szülők is részt vesznek, sok esetben a szülők azok, akik konkrét segítséget nyújtanak a különböző akciók kivitelezésében. A szülői jelenlét erősíti a diákokban a társadalmi felelősségvállalás érzésének a fontosságát. *„Úgy gondolom, hogy bármilyen más tevékenységre vagy programra elsősorban a szüleivel kellene elmennie, mivel amellet, hogy az iskola az iskolába járás a tanulmányait és a közösségi életét neveli, fontos szerepe lenne a szülő általi tevékenységnek is.”*

Összegzés

A tanulmány a KAM – Regionális és Antropológiai Kutatások Központja által 2017-ben készített interjúsorozat anyagainak elemzési eredményeit foglalta össze. A pedagógusokkal készített félig strukturált interjúknak a társadalmi szerepvállalás kérdéskörére vonatkozó állításait öt témakör mentén elemeztem. Az elemzett témakörök: a társadalmi szerepvállalás fontosságára irányuló érvek, a konkrét tevékenységek számbavétele, a szerepvállalás nehézségei, a társadalmi szerepvállalás funkciói, illetve a pedagógusok szülőkről alkotott véleménye.

Az iskola társadalmi szerepvállalásával kapcsolatos normatív azonosulások szintje magas. A helyi közösség elvárásokat fogalmaz meg az iskolával szemben annak érdekében, hogy az konkrét lépéseket tegyen a felelős társadalmi szerepvállalás érdekében. A pedagógusok hangsúlyosan kiemelték az iskola, mint intézmény társadalmi szerepét, de az intézményi kereten túl maguk a pedagógusok azok, akik egy-egy akció, rendezvény mozgatóerői.

A tevékenységek leltára sokszínű, számos elem az utóbbi időben épült be, mint például az önkéntesség vagy a környezetvédelemmel kapcsolatos akciók. A társadalmi felelősségvállalás gyakorlati megnyilvánulásai nagyon szerteágazóak, melyek településtípusonként változóak. Ezek a tevékenységek nagyon sokszínűek és változatosak, egyedi jellegűek és kevésbé formalizáltak, mint az iskolai tevékenységek általában. Az iskola társadalmi szerepvállalása az alábbi megnyilvánulásokban konkretizálódik: részvétel a település rendezvényein, ünnepi műsor megszervezése, versmondás, éneklés, színdarab, koszorúzás, a keresztény ünnepekre való készülés kézművesség, ünnepi műsor, hagyományok ápolása, betlehemezés, májusfa állítás, önkéntesség, környezettudatosságra való nevelés, és általában minden olyan tevékenység, amely iskolai kereteken kívül zajlik, és amely megmozgatja a közösséget.

A pedagógusok korlátokat érzékelnek a társadalmi szerepvállalások esetében, ezek az alábbiakban konkretizálódnak: a tanterv merevsége és a magas óraszámok miatt a pedagógusoknak nem jut elegendő idejük a szervező tevékenységre, a helyi társadalom nem minden esetben tanúsít nyitottságot a rendezvényekkel szemben, a település vezetői gyakran átruházzák a feladataikat az iskolára egy-egy rendezvény kapcsán.

A társadalmi szerepvállalások funkciója a pedagógusok számára nem eléggé tisztázott, definíciós nehézségeik adódnak, ez nincs formalizálva. A pedagógusok az általuk szervezett akciók konkrét eredményeiről tudtak beszélni, a társadalmi szerepvállalás általános funkcióiról azonban nem.

Egy támogatási program jelentős mértékben átrendezné ezeket a kísérleteket. A konkrét cselekvési formák nincsenek letisztulva, a pedagógusok érzik a társadalmi szerepvállalás fontosságát és gyakorolják is azt. A társadalmi szerepvállalás tartalmát és formáját tekintve nagyon szabad gyakorlat, megnyilvánulási formái sokfélék, és rendszerint nem épülnek be a kisebbségi magyar oktatási rendszer életébe, mint hivatalosan jegyzett, az egyéni szakmai munka részét képező extrakurrikuláris tevékenységek.

Kutatási lehetőségként fogalmazódik meg a vidéki illetve városi települések oktatási intézményeinek összehasonlítása a társadalmi szerepvállalást illetően, valamint a különböző tevékenységek helyi közösségekre gyakorolt hatásának részletesebb vizsgálata is.

Abstract

We can assign a double role to the educational institution, beside the educational role, is becoming increasingly important their social role too. The educational role is regulated and much more restrictive, than their social role. In the case of minority in the education system it could be important to learn that "margin of action" which can be realized outside the didactic work done within class hours. The study presents the opportunities of this margin of action based on the interviews requested by the Hungarian Teacher's Association of Romania.

Keywords: educational institutions, teachers, social engagement